

Aaltje onder het kruis.

Korte samenvatting

Aaltje is getrouwd met Hendrik van Winsum en moeder van een kinderrijk gezin. De Van Winsums pachten een boerderij op De Zande, niet ver van Kampen. Een centrale rol in het leven van Aaltje speelt de godsdienst. Zij is een trouw aanhanger van de bevindelijk gereformeerde groepering van de kruisgezinden (afgescheidenen, die 'liever onder het kruis van vervolging leven dan te buigen voor de aardse koning'). Ze woont de samenkomsten bij die geregeld gehouden worden op een boerderij in de buurt onder leiding van 'lerend ouderling' Derk Hoksbergen.

Hendrik van Winsum is niet zo bezig met kerk en godsdienst. Hij heeft genoeg te stellen met het boerenbestaan dat doorlopend bedreigd wordt door ziektes onder het vee en gewas. De relatie met zijn vrouw wordt niet alleen verstoord door problemen rond kerk en godsdienst, maar ook door zijn gewoonte om – zoals zo velen in die tijd – teveel jenever te drinken.

Als er een boerderij vrijkomt in Zalk (een eindje verderop aan de IJssel) verhuist de familie daarheen. Aaltje sluit zich aan bij de plaatselijke kruisgemeente (de voorloper van de huidige gereformeerde kerk daar). Als er weer een kind geboren wordt, laait de twist tussen Aaltje en Hendrik hoog op over de vraag in welke kerk het gedoopt moet worden.

De zekerheid van haar behoud en zaligheid, die Aaltje meende te hebben, wankelt door alle tegenslagen in het leven. Met name het overlijden van enkele kinderen, onder meer ten gevolge van heersende besmettelijke ziektes, doet haar wanhopen. Ze vreest verloren te zullen gaan met een 'ingebeeld geloof'. Ze zoekt troost bij haar moeder - die wel gezegend is met de zekerheid van behoud -, zo ook in de Bijbel en de catechismus en in Bunyans *Eens Christenreize naar de eeuwigheid*. Maar de vrees om verloren te gaan blijft haar kwellen.

De winters zijn streng, de zomers te nat of te droog en dan breekt ook in deze regio de aardappelziekte uit. De Van Winsums kunnen zich niet meer handhaven op de boerderij in Zalk en verkassen naar het naburige Wilsum.

De knechts en de meid zijn al verdwenen van de boerderij. De oudste zoon, Gart, moet tegen zijn zin gaan dienen bij een boer op Kamperveen. Hij krijgt verkering met Niesje, een dochter uit een arm vissersgezin dat het schamele inkomen probeert aan te vullen met het vlechten van matten. De verkering is tegen de zin van Garts ouders, die een eventueel huwelijk te ver beneden hun stand achten.

Een andere zoon, Berend, is net als zijn moeder een aanhanger geworden van de kruisgezinden. Hij wil met een groep gelijkgezinden mee die naar Amerika vertrekt. Hij mag niet van zijn ouders, maar gaat stiekem toch. Het is de zoveelste tegenslag die Aaltje moet verwerken.

Dan komt er een keerpunt in haar leven. Na een samenkomst in de gemeente heeft ze een ervaring die ze als de verlangde bevinding beleeft: ze komt ineens tot het inzicht dat ook zij erop mag vertrouwen dat haar de zaligheid geschonken is.

Niet lang daarna breekt een nieuwe besmettelijke ziekte uit: de cholera. Aaltje is een van de slachtoffers. Op haar sterfbed leest dochter Jennigje haar voor uit de Christenreize:

Toen bereikten zij de overkant. Ze gingen samen naar de Poort....En zie als ze die binnentraden werden zij geheel veranderd, zij kregen een gewaad aan dat blonk als goud...en alle klokken van de Stad luidden en er werd gezegd: "Ga in, in de vreugde des Heeren"

Als ze is overleden stellen de kinderen vast dat ze een glimlach om de mond heeft. Ze weten het zeker: "Die heeft meer gezien."